

Nya forskningsrön ger dyrare sjukvård?

– Det är oftare så att nya forskningsrön medför högre kostnader för sjukvården än tvärtom. Det utesluter inte att andra kassor i samhället drar nytta av utvecklingen, förklarade Gudmar Lundqvist, sjukhusdirektör för Akademiska sjukhuset i Uppsala, vid allmänna mötet under årets riksstämma.

Under mötesrubriken »Vem forskar vi för?» konstaterade moderatorn Olle Stendahl, huvudsekreterare i Medicinska forskningsrådet, att forskningspolitiken i Sverige av tradition gynnats, oavsett politisk uppfattning. Forskningen, särskilt naturvetenskaperna, har setts som en viktig motor i samhällsutvecklingen.

Ett aktuellt exempel på ifrågasättande är den amerikanske vetenskapsjournalisten John Horgan tes i boken »The End of Science», att alla väsentliga vetenskapliga upptäckter redan är gjorda.

Den uppfattningen gav Olle Stendahl inte mycket för, men framhöll ändå att forskningen måste ses i sitt samhälleliga sammanhang. Forskningen i Sverige har hamnat i skottgluggen genom neddragningarna av de statliga anslagen. Den utsätts för resultatgranskning, politikerna vill ha valuta för pengarna och identifierbar nytta, allt enligt den senaste forskningspropositionen.

Under de senaste 15 åren har balansen mellan de statliga satsningarna och de privata, framför allt läkemedelsindustrins, rubbats.

– Risken är att den obundna forskningen kommer på skam, menade Stendahl.

Mot bakgrund av internationella jämförelser, där Sverige hamnar på efterkälken, och dagens aktuella debatt om forskningsstiftelserna, ansåg Olle Stendahl det vara viktigt att övertyga politikerna om nyttan av att satsa på forskningen.

Forskning som demokratisk faktor

Catharina Svanborg, professor i klinisk immunologi vid Universitetssjukhuset i Lund, ansåg att forskningen är en demokratisk faktor i ett samhälle och en allmän nytta som kommer alla till godo.

Men just nu är frågan om makten över forskningen ovanligt tydlig – det politiska etablissemang och industrin vill ha ökat inflytande.

Industrins forskning är kommersiellt inriktad, forskningsfynden behålls av konkurrensskäl inom företaget tills en ny produkt ska lanseras. Industrin tar inget ansvar för utbildningen utöver det egna företagets interna behov. Företagen utgår ifrån att det finns välutbildad arbetskraft att rekrytera.

Offentligt finansierad forskning svarar för »den breda basen», det gäller inte minst utbildningen. I offentligt finansierad, obunden forskning görs upptäckter på ett okontrollerat sätt, nya teknologier utvecklas, och det sker en kunskapsöverföring från grundforskning till tillämpad forskning. Forskningen kännetecknas av långsiktighet, mångsidighet, originalitet, sparsamhet samt, inte minst, politiskt oberoende.

Farsoter har alltid hotat människan, och för att möta dagens situation behövs nya koncept. Men det som industrin inriktar sig på är, såvitt känt, »more of the same», medan det inom den offentligt finansierade forskningen finns en öppenhet att gå fram längs nya vägar i sökandet efter botemedel, förklarade Catharina Svanborg.

Nytta och kreativitet

Gisela Dahlquist, professor i pediatrik vid Norrlands universitetssjukhus, Umeå, menade att statliga anslagsgivare har ett legitimt krav att forskningen kan nyttiggöras.

Men risken är att hård målstyrning, kortsiktiga krav på lönsamhet och snabba tillämpningar hämmar forskningens drivkraft och kreativitet. Det kan i en förlängning i värsta fall leda till ohederlighet i forskningen (exemplet Lysenko).

För Medicinska forskningsrådets del ansåg hon att rådet framför allt bör satsa på forskarstyrda projekt men också stimulera till starkare samspel mellan grundforskning och klinisk forskning/folkhälsoforskning.

Cancerforskningen som exempel

Professor Kenneth Nilsson, sekreterare i Cancerfonden, redovisade fondens verksamhet och konstaterade att dess stöd är såväl forskarinitierat som forskarstyrt.

Med framstegen inom cancerforskningen är idag i princip cancers egentliga gåta löst, det är en genetisk sjukdom.

Kenneth Nilsson såg ingen motsattställning mellan grundforskning, tillämpad forskning och utvecklingsarbete.

Inom cancerområdet bedrivs tilläm-

pad forskning parallellt med grundforskning, och Cancerfonden ser också till att omvårdnadsforskningen får sin beskärda del av kakan.

Kenneth Nilssons slutsats var att det utifrån erfarenheterna av Cancerfonden inte finns behov av styrning utifrån, vare sig från anslagsgivarnas eller statens sida.

Sjukvården frustar inte efter nya forskningsrön

Gudmar Lundqvist, sjukhusdirektör, Akademiska sjukhuset i Uppsala, gjorde klart att dagens svenska sjukvård inte står och frustar efter nya forskningsresultat.

– Vi har fullt sjå att hantera det som redan upptäckts.

Ny kunskap är inte enbart angenäm, det uppstår också ambivalenser, t ex mellan nya metoder kontra behovet att värdera gamla.

Den enskilde forskaren kan ha sin egen forskning i fokus samtidigt som det finns icke tillgodosedda behov av forskning om breda, oglamourösa sjukdomsgrupper. Acceptans behövs för att andra prioriteringar kan vara nödvändiga.

Avnämarnas tålmod och förståelse kan ökas om man från forskarhåll beskriver komplexiteten i forskningsverksamheten.

– Ibland döljs forskarnas oenighet i urvattnade konsensusrapporter, som bara blir ett klen underlag för beslutsfattarna.

Han efterlyste mer dialog mellan forskarsamhället och finansiärerna och mellan forskarsamhället och sjukvården.

Nya rön genererar nya kostnader för sjukvården, även om andra penningbörsar i samhället kanske har nytta av utvecklingen.

– Det är oftare så att nya rön ger ökade kostnader för sjukvården än tvärtom, betonade Gudmar Lundqvist.

Genom ett tillägg till hälso- och sjukvårdslagen ökar från den 1 januari 1997 landstingens ansvar för samordning av klinisk forskning och sjukvårdsplanering.

– Det är viktigt att tid ges för klinisk forskning, det gäller för såväl yngre som äldre forskare. Landstingen och universiteten har här en viktig uppgift att sammanjämka sig. Likaså behöver forskningsfinansiärerna stötta varandra i fortsättningen, framhöll Olle Stendahl i sin summering.

Jan Lind